

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

POSUDEK OPONENTA RIGORÓZNÍ PRÁCE

Autorka: Mgr. Petra Kulhánková
Téma práce: Zásada kontradiktornosti v českém trestním procesu
Vedoucí práce: JUDr. Milana Hrušáková, Ph.D.
Oponent: Doc. JUDr. Eduard Bruna, Ph.D.

Na samý úvod je možno konstatovat, že zvolené téma kontradiktornost v trestním řízení je nepochybně jedno ze zásadních, velice významných v trestním procesu a lze přisvědčit autorce, že určitě si zaslouží více pozornosti pro zpracovávání, nežli tomu je doposud u nás. S touto její poznámkou uvedenou na str.9 posuzované práce, tedy lze souhlasit.

Jinak co se týče vytýčení základních okruhů zpracovávané problematiky, struktury práce a jejího stylistického zpracování, je možno konstatovat, že v tomto má práce velice dobrou úroveň. To navzdory některým názorům autorky, vyjádřeným v úvodu, mající do jisté míry až naivní nádech, zřejmě plynoucí z nedostatku jejích větších praktických zkušeností.

Tak například hned na 1.straně Úvodu autorka uvádí, že aniž by bytelněji znala definici zásady kontradiktornosti, tak hned, poté když o ní slyšela, jí díky jejím zkušenostem z praxe bylo zřejmé, co přesně ona zásada vyjadřuje. To přesto, že toto své přesvědčení popisuje za situace, že se, jak sama uvádí, právě o této zásadě dozvěděla.

Nebo též v Úvodu autorka na str.7 prohlašuje, že „Pohled na tuto zásadu z pozice soudu nebo státního zastupitelství, tudíž úmyslně ponechávám stranou.“

Jestliže v tomto kontextu autorka nejprve uvádí, že z hlediska strany obhajoby bude vycházet ze své zkušenosti, pak je pozoruhodné, z jaké zkušenosti by chtěla vycházet, z pohledu pozice soudu nebo státního zastupitelství. To by patrně asi ani nešlo, tedy nejenže tento pohled úmyslně ponechává stranou, ale lze se domnívat, že takto zpracovaný pohled z její strany, by ani zřejmě nebyl možný.

Ale naproti tomu v kapitole 3. a především ve většině názorů de lege ferenda, lze s autorkou vřele souhlasit. Neboť ty svědčí o tom, že danou problematikou se velice seriózně a podrobně zabývala.

Při obhajobě práce by bylo dobré, kdyby autorka přeci jenom se vyjádřila k poslednímu odstavci str. 7, kde tvrdí, že prvků zajišťujících kontradiktorní průběh trestního procesu je v právní úpravě trestního řádu nespočet. V této souvislosti nechť posoudí další svůj výrok ze str.8, kde tvrdí v celku správně - „Protože zásada kontradiktornosti není úplně běžně známa a v trestním řádu ani výslovně zakotvena“.

K této poznámce ještě přibude z posledního odstavce na str.8 opět tvrzení autorky o tom, že sledování prvků trestního řízení, které jsou projevem zásady kontradiktornosti, je v trestním řádu příliš mnoho nato, aby taková práce byla zajímavá a nikoliv popisná. To není tak úplně pravda.

V kapitole 1. nazvaná Představení principu kontradiktornosti vychází autorka přes určité opatrné úvahy nakonec a také správně z učebnice Trestní právo procesní autora prof.JUDr. Jiřího Jelínka,CSc, na str.16. Kdy tuto pasáž převzala a cituje.

K tomu snad lze jen poznamenat, že sama kontradiktornost je v našem právu, především v teorii, považována za obecný právní princip řízení, za pravidlo pocházející z přirozeného práva a ovládající každý soudní proces. V tomto smyslu lze o ní hovořit jako o jednom ze základních principů. Neboť právě konfrontace stran je podstatou procesu. Tedy mít možnost vyjádřit se, popírat návrhy či argumenty nebo důkazy druhé strany, a zároveň mít možnost předkládat své vlastní. Protože, jak uvádí ustálená judikatura ESLP, tak „nemůže existovat spravedlnost bez kontradiktorní diskuse“.

Což správně reflektuje autorka svým způsobem na str.17 až str.21 svojí práce.

K tomu snad je potřeba jen poznamenat, že podstatou klasického kontradiktorního procesu je účast stran, jako rovnoprávných subjektu, tzv. obžaloby a obhajoby, které své návrhy předkládají a své projevy směřují vůči nezávislému soudu. Také lze konstatovat, že nejvíc zřetelná a nejvíce uplatňovaná kontradiktornost právě v trestním procesu, je v řízení před soudem.

Velice vhodné je v této souvislosti připomenout, že kontradiktornost se v soudním procesu nevztahuje jen na dokazování, např. ve smyslu čl.6 odst.3 písm.d) Úmluvy, ale zároveň zahrnuje též právo seznámit se s argumenty předloženými druhou stranou a vyjádřit se k nim. Podle ESLP nemůže být soudní rozhodnutí založeno na něčem, co nebylo předmětem diskuse stran, resp. na něčem, co jim nebylo předloženo k diskusi. Přitom veřejné projednání věci za přítomnosti stran bývá považováno za nejlepší předpoklad kontradiktornosti. Tato zásada se též týká právních otázek. To znamená, že soud nemůže změnit právní kvalifikaci činu, především ve vztahu ke zpřísnění této kvalifikace, aniž by strany měly možnost k tomuto se vyjádřit.

Ke kapitole 2. Nazvané Historie trestního procesu v kontextu principu kontradiktornosti.

Lze souhlasit s názorem autorky, že historický kontext je nezbytným zdrojem poznání a pochopení zkoumaného tématu. K tomu je snad potřeba jen dodat, že současná úprava a úprava budoucí vychází z historické úpravy. Ta je pro ni nejen poučením a zkušeností, ale zároveň umožňuje budoucí úpravě, právě proto se vyvarovat např. určitých omylů, do kterých by budoucí úprava mohla zabřednout, kdyby této zkušenosti nebylo.

Ke kapitole 3. Princip kontradiktornosti v současném trestním procesu.

Tato kapitola je zpracovaná velice pěkně a až na některé drobnější výhrady lze se způsobem zpracování a myšlenkami zde obsaženými souhlasit.

Jako drobnější připomínku je možno zmínit ze str.33 úvahu autorky o tom, že formuluje úlohu soudce, „který by částečně a dočasně tak plnil funkci obhajoby jako jedné ze stran trestního řízení“. Takto vyjádřená úvaha je nepřijatelná.

Velice podnětná, což je možno zdůraznit, je část práce označená 3.2.2. a nazvaná Předběžné projednání obžaloby.

Názory zde uváděné lze považovat za velice správné a již v poměrně vzdálené minulosti se někteří z nás pokoušeli prakticky se stejnou či obdobnou argumentací oslovit zákonodárce za účelem nápravy. Do doby nežli probíhala komunikace prostřednictvím datových schránek, bylo nám především namítáno další finanční zatížení při rozesílání obžaloby k obhajobě, ať již se strany zastupitelství nebo soudu. Nyní tato námitka odpadá a jistě by bylo velice vhodné přijmout řešení, které v tomto směru autorka v práci argumentuje.

K diskusi je zařazení pod bodem 3.4. Problematika odpovědnosti státního zástupce a advokáta. Zaměření těchto úvah by patrně mělo více vycházet ze vztahu ke kontradiktornosti řízení, postavení a úloh těchto stran. Jako příklad lze uvést dikci § 2 odst.5 věta předposlední tr. řádu.

Kapitola 4. nazvaná Exkurz do rakouské právní úpravy trestního řízení.

Zajímavá kapitola. Z jejího obsahu je zřejmé, že autorka se některými instituty zde zmiňovanými inspirovala i pro své nápady, které shrnuje v kapitole 5.

Kapitola 5. Přehled úvah de lege ferenda.

Řada zde uvedených úvah je správná a lze se domnívat, že odpovídá současným potřebám českého trestního řízení. Opět ale je nutno připomenout u prvního návrhu výhradu spočívající v posílení úlohy soudce, který by měl „nahrazovat také funkci obhajoby, která tomuto úkonu přítomna není, aby byl výslech proveden kontradiktorním způsobem“. Takové řešení není odpovídající.

Naproti tomu úvahy na str.84 jsou zřejmě velice správné a snad by bylo možno dodat k úvaze vztahující se k § 164 odst.3, kdy autorka uvádí „Obhajoba obviněného a jím navrhované důkazy musí být pečlivě přezkoumány“.

K tomu je nutno dodat, že zřejmě příslušným státním zástupcem a odmítnutí navrhovaných důkazů buďto provede např. státní zástupce sám nebo vyšetřovatel, ale po předchozím souhlasu státního zástupce.

V rámci posudku je třeba připomenout, nakonec to lze nepřímou dovést i z obsahu práce, že pojem kontradiktorní proces nebo kontradiktorní řízení bývá užíván poměrně často, nicméně z argumentace, která jeho používání provází, vyplývá to, že ti co se kontradiktornosti dovolávají nebo na ni poukazují, mívají různou představu o obsahu tohoto pojmu. K tomu nutno poznamenat zároveň, že je třeba rozlišovat kontradiktornost jako zásadu trestního řízení, kdy některé její prvky jsou zákonem upraveny a tudíž při jejím uplatňování jde vlastně současně o naplňování litery zákona. Na druhé straně je třeba zkoumat vlastní uskutečňování této kontradiktornosti, tedy tak jak je uváděna do praxe. Zkušenosti z českého trestního řízení, především před soudem, ukazují na to, že mnohdy nejde o jedno a totéž.

Závěr prakticky shrnuje výsledky, ke kterým autorka dospěla ve své práci. Za zvlášť podnětnou a významnou z hlediska soudní praxe je kritická pasáž – poslední odstavec str.90, kde autorka zmiňuje aktivitu soudu v oblasti úpravy popisu skutku v rozsudku oproti jeho popisu v obžalobě.

K práci je možno ještě poznamenat, že autorka mohla využít více odborné literatury a prestižních komentářů včetně judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

Zcela doporučuji k úspěšné obhajobě této práce.

V Praze dne 31.října 2014

Doc.JUDr. Eduard Bruna,Ph.D.
oponent